

Novetats de literatura grega

Moltes Grècies

Des de fa uns anys, la literatura grega contemporània viu un moment d'expansió fora de les seves fronteres • Aida Segura

El punt de partida d'aquesta obertura va ser l'any 2000 amb Grècia com a país convidat a la Fira Internacional del Llibre de Frankfurt. Editors, autors i membres d'institucions culturals van arribar a la ciutat alemanya abans del començament de la fira i es van dedicar a promocionar una literatura rica i heterogènia, molt allunyada de la imatge folklòrica i tòpica que sovint s'ha projectat del país. El Llibre 2005, aquest any celebrat a Madrid, també ha tingut Grècia com el país convidat d'honor, amb el lema *Muchas Gracias*. Perquè a la literatura grega hi tenen cabuda tots els gèneres i tendències, des de la novel·la social fins a la policíaca (on destaca Petros Márkaris, l'autor grec més llegit), passant per la narrativa històrica, el realisme màgic i la ciència-ficció. Grècia viu un moment de creativitat literària excepcional que ha decidit donar a conèixer malgrat ser un país allunyat dels circuits editorials dominats pel mercat anglosaxó.

En aquest sentit, els traductors i editors d'obres gregues al català i al castellà coincideixen a assenyalar l'ajuda econòmica de diferents organismes (Centre Nacional del Llibre Grec, Institució de les Lletres Catalanes, ministeri de Cultura espanyol, etcètera) com a element indispensable per donar a conèixer la literatura neogrega a l'estranger. Els traductors (Joaquim Gestí, Montserrat Franquesa i Eusebi Ayensa, entre d'altres) també hi juguen un paper molt important, actuant sovint com a agents literaris que proposen autors i obres als editors.

A Catalunya, les dues editorials que han apostat més fort per la difusió d'aquesta literatura són Pagès Editors i Edicions de 1984. A Espanya també són principalment editorials petites com ara Pá-

Els autors de les terres gregues escriuen en tota mena de gèneres. ARIS MESSINIS / AFP

ginas de Espuma, Sirpus, Lengua de Trapo i Ediciones del Oriente y del Mediterráneo les que incorporen veus gregues als seus catàlegs.

A Grècia, a diferència d'altres països, el conte, la poesia i el teatre són gèneres que gaudeixen de prestigi i acceptació entre els lectors. En castellà han aparegut fa poc dos reculls de contes: *Antología del cuento griego*, a Alfaguara, i *Antología del nuevo cuento griego*, a Páginas de Espuma, el primer centrat més en la tradició i el segon en les propostes més modernes i actuals del gènere. En català també s'ha publicat a Pagès el llibre de narracions breus *Temps groc*, de l'escriptora Maria Skiadaresi. Pel que fa a la vitalitat de la poesia, tenim l'exemple de l'últim recull de la poeta Kiki Dimoulá, la gran dama de la poesia grega actual i una de les convidades del darrer Festival de Poesia de Barcelona, que ha venut milers d'exemplars al seu país, xifres inaudites per a un lli-

bre de poemes. Una altra característica particular de la literatura grega és el gran nombre d'escriptors que s'hi han incorporat en els darrers temps. De cada deu escriptors d'anomenada, més de la meitat són dones. Escriptors de registres i temàtiques tan variades com ara Soti Triandafilou, Maria Skiadaresi, Alki Zei, Rhea Galanaki, Sirana Zatei i Maria Efstaciadi, de qui Ediciones del Oriente y del Mediterráneo acaba de publicar *Un melodrama (o casi)*.

A la literatura grega, doncs, hi trobem tots els gèneres i tendències, des dels més tradicionals fins als més moderns i experimentals. Val la pena fer un volt per la creativitat literària d'aquest país, ni que sigui per comprovar si les paraules que va dir Goethe sobre els grecs, que eren el poble que més bellament havia somiat el somni de la vida, encara són veritat. Al gener trobarem més literatura grega a les llibreries. Edicions de 1984 està preparant

El pecat de la meva mare i altres contes, de Geòrgios Vizíinos, autor de finals del segle XIX considerat un dels pares de la prosa i del renaixement de la literatura grega moderna. I els kava-fistes, que són legió al nostre país, podran disfrutar de la proposta de Pagès Editors: *Els darrers dies de Konstandinos Kavafis*, de Filipos Filipou. Una edició amb un disseny molt acurat i il·lustrada per Alexis Veroukas que esperem que l'editorial catalana publiqui amb fidelitat.

Triangle gastronòmic

Receptes perilloses

Andreas Staikos,

Traducció de Montserrat Franquesa i Joaquim Gestí. Pagès Editors Lleida, 2005

Andreas Staikos, nascut a Atenes el 1944, és un dels precursors del que s'ha batejat com la *novel·la culinària* grega. Director i autor de moltes peces teatrals, també

és conegut per les seves traduccions d'obres d'escriptors francesos dels segles XVIII i XIX. *Receptes perilloses* és la seva primera novel·la, publicada a Grècia el 1998 i ara ja traduïda a catorze llengües.

Receptes perilloses (títol que juga amb el de l'obra francesa *Les amants perilloses*, de Chordelos de Lacos) és la història amb aires de *vodvil* d'un triangle amorós unit pels plaers de la cuina. Damokís i Dimitris viuen porta per porta i estimen la mateixa dona, la Nanà. Ella, provocadora i sensual, calça esclops de taló alt amb borles negres i sempre té les parpelles mig aculcades pel fum del tabac i el pes del maquillatge. Els dos veïns es barallaran pel seu amor utilitzant com a arma plats succulents de la gastronomia grega, que l'autor explica com fer pas a pas. La Nanà jugarà amb tots dos entre àpat i àpat. Una obra simpàtica per passar l'estona i per aprendre la recepta de la mussaca i dels carbassons farcits.

Ocupació nazi

L'emprova del vestit de núvia

Dora Giannakopoulou

Traducció de Joaquim Gestí

i Montserrat Franquesa

Edicions de 1984. Barcelona, 2003

L'autora va aconseguir un gran èxit amb la publicació d'aquesta primera novel·la el 1993. El llibre s'ha reeditat més de seixanta vegades des de llavors i se'n va fer una adaptació televisiva. Abans de dedicar-se plenament a la literatura, a Dora Giannakopoulou se la coneixia com a actriu de teatre i com a cantant del grup del compositor Mikis Theodorakis. Durant la dictadura militar dels coronels es va exiliar a Europa, com molts intel·lectuals grecs.

L'emprova del vestit de núvia està ambientada en el context històric de l'ocupació nazi de Grècia, en el període de la Segona Guerra Mundial. Ens presenta la història d'Angelikí, una noia innocent com poques, i del seu promès Apostolos, un saltamarges de primer ordre. Al mig de la parella s'hi interposarà Petros Manyàs, un jove comissari de policia que haurà de resoldre el cas de l'anònim enviat a l'Angelikí, on se li expliquen les disbauxes adúlteres del seu promès. Com no podia ser d'altra manera, el comissari s'enamorarà de l'angelical Angelikí. Una novel·la amb elements de *best seller* que, malgrat els seus plantejaments, sovint maniqueus, enganxa fins a l'última pàgina.

Economia estilística

La retirada dels nou i Blau fosc, gairebé negre

Thanassis Valtinós

Traducció de Montserrat Franquesa i

Joaquim Gestí. Pagès Editors

Barcelona, 2005

Dues narracions crues, a pèl, d'aquest autor nascut en un poble d'Arcàdia el

1932 que ha treballat com a guionista cinematogràfic i també al món del teatre adaptant tragèdies d'Eurípides i d'Èsquil per representar-les al teatre d'Epidaure. El 1984 va rebre el premi al millor guió al Festival de Cannes per la pel·lícula de Teo Angelópulos *Viatge a Citera*. Després d'haver dirigit el segon canal de la televisió grega, va ocupar el càrrec de president de l'Associació d'Escriptors.

La retirada dels nou, escrita l'any 1959, és la narració de la fugida d'un grup de partisans que intenten salvar la vida l'any 1948, quan Grècia estava en plena guerra civil, una guerra tot just començada amb la marxa dels ocupants nazis i que va acabar amb més de 150.000 morts. A *La retirada dels nou* no hi apareix cap partit, cap sigla ni personatge polític real. Amb un estil totalment despulat, Valtinós ens transmet la profunda angouxa d'una fugida contra rellotge, d'una lluita contra la mort imminent. Un diàleg entre dos personatges ho il·lustra amb poques paraules: "D'on treure forces per morir...?" "No t'hi capfiquis, algú ho farà per tu".

A *Blau fosc, gairebé negre*, escrita el 1985, ens trobem amb el monòleg d'una dona que fa un balanç demolidor de la seva vida, de la seva incapacitat per trobar alguna sensació que s'assembla mínimament a la felicitat. Aquest volum aplega els dos relats més coneguts de Thanassis Valtinós, considerat l'escriptor amb més prestigi dins el panorama de la literatura grega contemporània.

El conte com a expressió narrativa

Temps groc i altres contes

Maria Skiadaresi

Traducció de Montserrat Franquesa i Joaquim Gestí. Pagès Editors Lleida, 2004.

Maria Skiadaresi (Neo Faliro, Atenes, 1956) pertany a una generació d'escriptors gregues que escriuen amb voluntat universal però sense oblidar el seu origen. Iniciada en la literatura amb el gènere infantil i el relat curt, Skiadaresi es consolida com una autora de primer ordre el 1996 amb la seva primera novel·la, *Àtropos o la vida i la mort de Venècia Daponte*, novel·la d'ambientació històrica que guanya el premi de la crítica. A *Temps groc* ens trobem quatre relats a cavall entre la tradició europea del relat curt i l'americana, en què la ficció i la realitat es barregen constantment.

Una actriu que vol conservar l'eterna joventut i se sotmet al tractament d'un metge xinès, les conseqüències del qual esdevenen imprevisibles; un mort que per equivocació rep honors fúnebres d'alt dignatari; uns arqueòlegs que descobreixen l'enigma d'un papir egipci; i un jove traumatitzat que per fi troba la dona de la seva vida, conformen quatre històries impactants sobre la vida i la mort, el dubte i la recerca, la veritat i la mentida.

La menys grega dels grecs

La fàbrica de llapis

Soti Triandafillou Traducció de Joaquim Gestí i Montserrat Franquesa Edicions de 1984. Barcelona, 2004

Nascuda a Atenes el 1957, Soti Triandafillou té una formació cosmopolita i eclèctica. Professora d'història del cinema, periodista, traduc-

tora de quatre idiomes, doctora en història i civilització nord-americanes, actualment viu entre Atenes i París. Un dels fets cabdals de la seva vida va ser el desencís envers el moviment comunista, en el qual va militar durant cinc anys fins a convertir-se en una dissident, com molts d'altres, en conèixer les barbaritats de l'estalinisme. Els personatges de la seva extensa obra sovint ni són grecs ni viuen a Grècia, i per això se l'ha definit com la menys grega dels escriptors grecs.

Triandafillou va començar a escriure el 1988, i des de llavors ha publicat sis novel·les i tres col·leccions de contes. L'any 2000, l'èxit de *La fàbrica de llapis* la va convertir en una de les escriptores més importants de Grècia. La novel·la explica la història de tres generacions al llarg de vuitanta anys, i per les seves pàgines hi desfilen els fets més re-

llevants del convuls segle XX: la descolonització, la Gran Guerra, la Revolució d'Octubre i el socialisme, el triomf del nazisme i l'estalinisme, la psicoanàlisi... Però els veritables protagonistes d'aquesta nissaga són l'amor als altres i la creença que els valors humans són invariables i no estan subjectes als capricis de la història. Una novel·la la versió catalana de la qual ha merescut als seus traductors l'honor de ser candidats al Premi Nacional de Traducció en llengua estrangera 2005 que atorga el ministeri de Cultura Grec.

El Xipre grec

Històries de Xipre

Iorgos F. Pieridis Presentació i traducció d'Eusebi Ayensa. Pagès Editors. Lleida, 2005

Iorgos F. Pieridis va néixer a Dali el 1904 i va morir a Ni-

Petros Màrkaris, l'autor grec més llegit. Soti Triandafillou, la menys grega dels escriptors grecs. Basa Solomou Xanthaki és professora universitària, a més de narradora. El poeta d'Alexandria K. Kavafis.

CRISTINA CALDERER / JORDI GARCIA / JORDI GARCIA / ARXIU

còsia el 1999. Va viure molts anys a Egipte, on va iniciar-se en el món de la literatura i el periodisme dins el marc de la comunitat grega d'aquell país. Ja de tornada a Xipre, va dirigir la biblioteca de Famagusta. Se'l considera una de les figures més importants de la literatura xipriota de la segona meitat del segle XX, amb obres com ara *Els cotoners*, *Contes de l'Orient Mitjà* i la *Tetralogia dels temps*, obra de la qual estan extretes aquestes *Històries de Xipre*.

Pieridis, influenciat pels grans narradors russos i francesos del XIX, ha perfeccionat un estil sobri però alhora molt poètic i evocador. Els seus protagonistes sovint es lamenten de la innocència i la infantesa perdudes, aferrant-se alhora a la seva individualitat i a la seva terra per preservar la llibertat. L'enfrontament entre l'individu i la societat també és un tema freqüent. A la història titulada *Nicoletta*, el protagonista explica: "Com tothom, vaig començar el meu camí ple de bons sentiments i nobles objectius per aconseguir no sé pas què. Durant un temps vaig lluitar amb totes les meves forces per defensar aquests principis, fins que no em quedà més solució que guanyar-me el pa d'alguna manera, maldant per salvar com fos el que havia quedat del meu orgull i la quantitat justa d'humana-

nitat per mantenir-me lluny d'aquells que s'arrosseguen amb el cap cot, bavejant com llops".

Cerimònia nupcial

El casament

Basa Solomou Xanthaki Traducció de Montserrat Gallart. Edicions de 1984. Barcelona, 2004

Xanthaki va néixer el 1931 a la regió de Tessàlia. Va estudiar història, arqueologia i pintura a Atenes, i a l'època de la dictadura dels coronels va ser inhabilitada de la seva feina com a mestra. Actualment ensenya literatura grega a la Universitat de Sant Petersburg. Ha escrit unes vint obres que han estat molt ben acollides a Grècia i que s'han traduït a diverses llengües.

El casament, novel·la escrita el 1975, té molts elements de la tragèdia grega: fills que hereten i paguen els errors dels pares, individus lluitant contra l'ofec de la societat i la tradició, malediccions dels déus... La protagonista és una noia jove que viu en una comunitat rural a principis del segle passat. Obligada a casar-se contra la seva voluntat, haurà d'abandonar qualsevol somni de coneixement i realització personal. L'eix del relat són les cançons que marcaven tots els moments de la cerimònia nupcial, des del prometatge fins a la nit de noces. Unes cançons típiques de la regió d'Ambelákia, on al segle XVIII hi va viure un bisbe anomenat Meletios. El bisbe va ser excomunicat per haver caigut en el pecat de l'amor, però les cançons que va compondre es van transmetre oralment de generació en generació, convertint-se en part indissoluble de les cerimònies de casament.